

האם מצלמה יכולה לשקר?

האם אנו יכולים לסמוך על תצלום ש"יאמר" לנו את האמת רק משום שהוא תוצאה של תהליך טכני? אנו בוטחים בדבר שביכולתנו לראותו תמיד, ומטילים ספק בזיכרון או בתיאורים מילוליים. אנו נוטים לראות בתצלומים הוכחה מוצקה לאירועים שהתרחשו ותיעוד אמין של ההיסטוריה. תצלומים קבילים אף בבית המשפט בלוויית עדות מילולית תומכת.

אולם תצלומים אינם משקפים את המציאות באופן מלא ומדויק, ואין להם משמעות מוחלטת אחת. תצלום יכול לעוות את המציאות בגלל הצמצום שבו או בגלל כוונת הצלם או בגלל איכותה הירודה של המצלמה או בגלל חוסר מיומנות של הצלם. יתרה מזו, בקלות רבה ניתן לשנות ולעוות תצלומים מתוך כוונת זדון: אולי תצלומים אינם משקרים, אבל שקרנים עשויים לצלם. ואכן תצלומים משמשים בתעמולה ובפרסומת שכן קל לבצע מניפולציה בצילום: להסתיר את האמת או לסלפה. המצלמה, בדומה למכשירים טכנולוגיים אחרים, יכולה לשמש את מטרות האדם בדרך ישרה או בדרך בלתי ישרה – על פי כוונותיו של המשתמש.

היבט אחר הוא ממד הזמן. אין אפשרות לצלם כל רגע וכל מהלך; אי אפשר לצלם את כל שלבי גדילתו של האדם. לכן הצילום הוא סלקטיבי (בררני) מעצם מהותו; הוא סלקטיבי מכיוון שיש לו מסגרת. החיים בסרט-הצילום ממוסגרים, מוגבלים, בעלי קצוות, בעוד שלעולם האמיתי אין קצוות, הוא אין-סופי. הצילום משלב מגבלות טכניות אלו עם הדעות הקדומות ועם הבחירה האנושית.

בימי הצילום הראשונים דחקו במשתמשי המצלמה לצלם רק בשמש, לעולם לא בצל. אנחנו המשכנו – וממשיכים – לעמוד בשמש ולחייך אל המצלמה; בכך אנו יוצרים תמונה חד-צדדית, של הטוב והשמח.

גישתו של הצלם, מודעת או בלתי מודעת, גם היא חייבת להילקח בחשבון. הצלם, כמו כל אדם, הוא בעל ראייה סובייקטיבית של העולם ושל האנשים. ראייה זו תשפיע מן הסתם על התוצאה הסופית. אולם לעתים קרובות אי אפשר לגלות בתצלום מהי הגישה שהנחתה את הצלם ומה הייתה מערכת היחסים בין הצלם למצולם. אנו יכולים לקלוט מאפיינים שונים ולהניח שהם מרמזים משהו על כוונת הצלם, אולם מאפיינים אלו עשויים להיות השלכה שלנו, המתבוננים, על הצלם ועל מיומנות הצילום שלו.

על פי לינדה ברמן, מאחורי החיך – שימוש תרפויטי בתצלומים, תרגמה בתשבע מנס, הוצאת אח 1997, עמ' 38-41

שאלות הבנה [פרשנות והיסק - כל השאלות]

1. הטקסט מפריך דעה מסוימת הרווחת בציבור. מהי דעה זו, ומה גורם לציבור להחזיק בה?
2. "טובה תמונה מאלף מילים" – הסבירו מאיזו בחינה ובשביל מי התמונה "טובה מאלף מילים" בכל אחד מן המקרים האלה:
תצלום בבית משפט / תצלום בפרסומת / תצלום באירוע משפחתי.
3. כותרת הטקסט מציבה שאלה.
  - א. מה התשובה שניתנת לה בטקסט?
  - ב. ציינו שני נימוקים לתשובה זו מתוך הטקסט.
4. מחברת הספר טוענת שיש מרחק בין התצלום ובין המציאות כפי שהיא. איזה מן ההיגדים הבאים אינו תומך בטענה זו.
  - הצלם מצלם אובייקט קיים.
  - בין הצלם למצולם יש מערכת יחסים מסוימת.
  - הצלם מחליט על זווית הצילום.
  - המתבונן בתצלום מפרש אותו על פי תפיסתו.
5. לפניכם משפטים אחדים ממאמר שעניינו סרט הקולנוע, ובהם משפט אחד מודגש. ציינו לאיזו פסקה בטקסט שלעיל אפשר למצוא חיזוק במשפט המודגש? הסבירו את דבריכם.
"ברומה לעינו של כותב הרומן לוקחת המצלמה חלק בגישה של המספר בסרט הקולנוע. היא יודעת כול ומצויה בכול. יש לה יכולת שלא לראות בחיי גיבורי העלילה כל מה שאיננו מגוף הסיפור."
על פי אירווינג פיצל, "ראיה במצלמה", עולם בדים, עם עובד 1975, עמ' 241

הבעה ואוצר מילים

6. **אפשרות א:** בחרו תצלום שלכם שצולם בנסיבות הזכורות לכם היטב. העלו את הזיכרון שלכם מאותו אירוע או מצב והשוו אותו למתואר בתצלום. האם המצלמה שיקרה?
אפשרות ב: בחרו כמה תצלומים מאלבום התמונות שלכם המציינים תחנות משמעותיות בחיכם. ערכו מעין תולדות חיים של עצמכם המשלבים תמונות וטקסט.
7. **צילום בטיוול**
דונו בשאלה מה יתרונותיו של הצילום במהלך טיול, ובמה הוא עלול לפגום בחוויית הטיול ולסלף אותה.
8. בשדה הסמנטי של הפועל "לשקר" מצויים גם הפעלים האלה:
לרמות / להעמיד פנים / לסלף / לזייף / לִשְׁבֹּר / לבדות / להגזים / להתחזות.
בחרו ארבעה פעלים ועמדו על רכיבי המשמעות המבדילים כל אחד מהם מן הפועל "לשקר".